

A Study of Venezuelan Oil Trade Sanctions Strategies and Policies and Its Comparison with Iranian Strategies

Seyyed Abdollah Razavi

Corresponding Author, Assistant Professor, Energy Economics and Management Department, Petroleum Faculty of Tehran, Petroleum University of Technology, Tehran, Iran. srazavi@put.ac.ir

Shohreh Pirani

Assistant Professor, Shahed University, Tehran, Iran. sh.pirani@shahed.ac.ir

Abstract

Iran and Venezuela are two oil-producing countries that have both been subject to unfair economic and non-economic sanctions over the past decades. Sanctions imposed on the two countries have limited their main source of foreign exchange and oil revenue, and created many problems for their economies, including inflation, recession, and the devaluation of the national currency. These tensions have created other problems. After examining the effects of sanctions on the two countries' oil industry, this article seeks to answer the question: What are Venezuela's anti-sanctions strategies to counter US oil sanctions? And in the current context of sanctions, how can manage relations between sanctions countries in the field of oil trade the oil sanctions? Also, what are the differences and similarities between the two countries' counter-sanctions strategies for the oil trade? The method of the present research is a qualitative type of document analysis that is done using library resources. The research results show that according to the current smart sanctions, in the technical field of oil swap strategies, oil blending, construction of small refineries and petroleum refineries in the sanctioned countries, construction of storage tanks inside and outside the country, domestic oil exchange and development projects The country should be used by foreign companies to benefit from oil revenues to counter sanctions.

Keywords: sanctions, Venezuela, oil, strategy

JEL Classification: F13, 21, N74, Q48

بررسی راهبردها و سیاست‌های ضد تحریمی تجارت نفت ونزوئلا و مقایسه آن با راهبردهای ایران^۱

سید عبدالله رضوی

نویسنده مسئول، استادیار گروه مدیریت و اقتصاد انرژی دانشگاه صنعت نفت، تهران، ایران

Srazavi@put.ac.ir

شهره پیرانی

استادیار گروه علوم سیاسی و مطالعات انقلاب اسلامی دانشگاه شاهد، تهران، ایران

sh.pirani@shahed.ac.ir

چکیده

ایران و ونزوئلا دو کشور تولیدکننده نفت هستند که هر دو طی دهه‌های گذشته تحت تحریم‌های ناعادلانه اقتصادی و غیراقتصادی قرار گرفته‌اند. تحریم‌های اعمال‌شده علیه این دو کشور سبب شده عمده‌ترین منبع ارزآوری و درآمد آن‌ها یعنی فروش نفت تحت تأثیر تحریم‌ها محدود شود و مشکلات زیادی از جمله تورم، رکود اقتصادی، کاهش ارزش پولی ملی را برای اقتصاد آن‌ها ایجاد کند. این تنش‌ها در پی خود، معضلات دیگری را نیز ایجاد کرده است. این مقاله پس از بررسی اثرات تحریم بر صنعت نفت این دو کشور، به دنبال پاسخ به این پرسش‌ها است که راهبردهای ضد تحریمی ونزوئلا برای مقابله با تحریم‌های نفتی ایالات متحده آمریکا چیست؟ و در شرایط تحریمی کنونی، روابط میان کشورهای تحریمی در حوزه تجارت نفت و گاز چگونه می‌تواند آسیب‌های ناشی از تحریم‌های نفتی را مدیریت کند؟ همچنین، تفاوت و شباهت‌های راهبردهای ضد تحریمی این دو کشور برای تجارت نفت کدام است؟ روش پژوهش حاضر، کیفی از نوع تحلیل اسنادی است که با استفاده از منابع کتابخانه‌ای انجام می‌شود. نتایج پژوهش همچنین نشان می‌دهد با توجه به تحریم‌های هوشمند فعلی باید در عرصه فنی از راهبردهای سوآپ نفت، بلندپنگ نفت، ساخت پالایشگاه‌های کوچک و پتروپالایشگاه در کشورهای تحریم شده، ساخت مخازن ذخیره‌سازی در داخل و خارج از کشور، بورس نفت داخل کشور و پروژه‌های توسعه‌ای کشور توسط شرکت‌های خارجی با بهره‌مندی از درآمدهای نفتی برای مقابله با تحریم استفاده گردد.

واژه‌های کلیدی: تحریم، ونزوئلا، نفت، راهبرد

طبقه‌بندی JEL: F13, 21, N74, Q48

تاریخ دریافت: ۹۹/۱۰/۲۶ تاریخ بازبینی: ۹۹/۱۱/۲۳ تاریخ پذیرش: ۰۰/۰۲/۰۴

فصلنامه راهبرد اقتصادی، سال ۱۰، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۰، صص ۲۵۱-۲۸۶

۱. این یک مقاله دسترسی آزاد تحت مجوز/CC BY-NC-ND (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>) است.

مقدمه

از موضوعات مهمی که در حوزه روابط بین‌الملل که همواره مورد توجه بوده است مباحث مرتبط با اقتصاد بین‌الملل است. موضوع اقتصاد سیاسی، رابطه بین دولت و بازار است و در سطح کلان‌تر، اقتصاد سیاسی بین‌الملل، ابعاد جهانی این رابطه را مورد مطالعه و بررسی قرار می‌دهد. در اقتصاد بین‌الملل یکی از نقاط آسیب‌پذیری کشورها، اقتصاد تک محصولی است که برخی از کشورها نظیر تولیدکنندگان نفت یا دارنده منابع معدنی خام یا تولیدکنندگان محصولات کشاورزی خاص به دلیل وابستگی به درآمدهای حاصل از یک محصول تحت تأثیر رکود یا صعود بازار جهانی قرار می‌گیرند و از این جهت دچار تنگنا یا گشایش‌های اقتصادی می‌گردند. در این میان، سیاست‌های اعمالی از قبیل سیاست‌های اقتصادی، ارزی و تجاری بین‌المللی از سوی قدرت‌های بزرگ، اقتصاد کشورهای تک محصولی را بیش از سایر کشورها با اقتصاد متنوع را متاثر می‌نماید. همچنین، یکی از ابعاد سیاسی اقتصاد بین‌الملل، تجارت بین‌الملل، مباحث سیستم مالی بین‌المللی، روابط کشورها، تعاملات شرکت‌های چند ملیتی در سطح بین‌المللی و نظریه قدرت مسلط است. حوزه اقتصاد سیاسی بین‌الملل بر روی مباحثی نظیر تجارت بین‌الملل، مباحث سیستم مالی بین‌الملل، روابط کشورها و تعاملات شرکت‌های چندملیتی در سطح بین‌الملل است.

تحریم‌های نفتی از جمله مواردی هستند که در چارچوب اقتصاد بین‌الملل قابل ارزیابی است. با سقوط اتحاد جماهیر شوروی و پایان جنگ سرد، اقتصادهای نزدیک به اتحاد جماهیر شوروی نظیر کشور ونزوئلا و اقتصادهای غیرمتعهد نظیر ایران تحت

تاثیر یکجانبه‌گرایی ایالات متحده آمریکا قرار گرفتند. کشورهای تولید کننده نفت (اوپک) در دهه‌های گذشته توانسته بودند سهم قابل توجهی را در بازارهای بین‌المللی نفت نظیر آسیا و اروپا به دست آورند. تولیدکنندگان اوپک نیز به دو گروه کشورهای میانه‌رو و تندرو تقسیم می‌گردند. ایران و ونزوئلا در دسته کشورهای تندرو و عربستان سعودی در دسته کشورهای میانه‌رو اوپک قرار می‌گیرند. (مبیدی، ۱۳۸۱)

تحریم‌های نفتی ایالات متحده آمریکا علیه ونزوئلا و ایران با توجه به اقتصاد تک محصولی این دو کشور، موجب ایجاد تنگناهای اقتصادی در این دو کشور شده است. مسأله اصلی پژوهش این است که راهبردها و سیاست‌های ضد تحریم‌ونزوئلا برای مقابله با تحریم‌های نفتی ایالات متحده آمریکا چیست؟ همچنین، تفاوت و شباهت‌های راهبردهای ضد تحریمی ونزوئلا با راهبردهای کشور ایران کدام است؟ و در شرایط تحریمی کنونی، روابط میان کشورهای تحریمی در حوزه تجارت نفت و گاز چگونه می‌تواند آسیب‌های ناشی از تحریم‌های نفتی را مدیریت کند؟ روش پژوهش حاضر کیفی و توصیفی از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و اسنادی است. با توجه به روند تاریخی فشارهای ناشی از تحریم‌ها و همچنین به روزرسانی و پیگیری مداوم ایالات متحده آمریکا، راهبردهای اتخاذی کشورهای تحریم شده در صنعت نفت دارای اهمیت بیشتری می‌باشد. نوآوری این پژوهش عبارت است از مقایسه راهبرد مقابله تحریم‌های نفتی ونزوئلا و ایران و فرصت‌هایی که برای مقابله با تحریم نفتی ایران از طریق همکاری مشترک کشورهای تحریمی است و این مطالعه برای اولین بار صورت گرفته است. در این پژوهش تلاش شده است سیاست‌ها و راهبردهای مقابله با تحریم نفت کشور تولیدکننده نفت ونزوئلا را بررسی و سپس راهبردها و سیاست‌های آن را با راهبردهای اتخاذی ایران مقایسه نموده و ظرفیت مشترک در حوزه صنعت نفت این دو کشور برای مقابله با تحریم‌های نفتی را مورد بررسی قرار دهد. این تحقیق از طریق سیاست پژوهشی راهبردها را در شرایط تحریم، در مورد کشورهای ایران و ونزوئلا را شناسایی و به سیاست‌گذاران ارائه نماید. به این منظور بخش ابتدایی مقاله به چارچوب نظری پژوهش اختصاص داشته و برخی

اصطلاحات و مفاهیم کلیدی مورد استفاده در این پژوهش تعریف شده است. سپس به مرور پیشینه پژوهش پرداخته شده است. در ادامه وضعیت موجود صنعت نفت کشورهای مذکور و راهبردهای آن‌ها در شرایط مقابله با تحریم است و بخش پایانی به تبیین نتایج و جمع‌بندی اختصاص یافته است.

۱. ادبیات نظری

یکی از مفاهیم نظری اقتصادی سیاسی بین‌الملل یکجانبه‌گرایی است. یکجانبه‌گرایی سیاستی است که بر مبنای آن یک کشور برای تأمین منافع ملی و امنیت خود تنها بر توانایی‌های خود تکیه کند. این دولت‌ها خود را بی‌نیاز از سایر دولت‌ها قلمداد می‌کنند و دلیلی برای داشتن تعهد در مقابل سایر دولت‌ها نمی‌بینند. (Olton & Plano, 1969, 50) یکجانبه‌گرایی هم در عرصه سیاسی و هم در عرصه اقتصادی می‌تواند از سوی قدرت‌های هژمون اعمال شود. در عرصه سیاسی، یکجانبه‌گرایی در سیاست خارجی بر مبنای هژمونیک‌گرایی تعریف می‌شود که به عنوان مثال می‌توان به اقدامات ایالات متحده آمریکا در حمله به عراق و افغانستان پس از ۱۱ سپتامبر ۲۰۱۱ اشاره کرد. (عامری‌گلستانی و شجاعی، ۱۳۹۶: ص ۱۷۳)

یکجانبه‌گرایی اقتصادی با سیاست‌های یکجانبه تجاری یک کشور ارتباط پیدا می‌کند که دو تعبیر از آن می‌شود؛ نوع اول، از برداشتن موانع تجاری به نفع خود بدون در نظر گرفتن منافع اقتصادی سایر کشورها می‌باشد که این اقدام بدون هماهنگی با سایر کشورها اتفاق می‌افتد. نوع دیگری از یکجانبه‌گرایی که تحت عنوان یکجانبه‌گرایی تهاجمی^۱ تعبیر می‌شود که در چارچوب آن، کشوری که دست برتر اقتصادی دارد، سیاست‌های تجاری ناعادلانه‌ای را در قبال شرکای تجاری ضعیف‌تر خود اتخاذ نموده و با محاصره اقتصادی برخی از کشورها اهداف و منافع سیاسی را دنبال می‌کند. (Bhagwati, 1992: p 85) برای نمونه می‌توان به اقدامات و رفتارهای ضد رقابتی همچون: انحصار، کنترل، حمایت‌گرایی، دامپینگ، و ایجاد موانع تعرفه‌ای و غیرتعرفه‌ای در چهارچوب‌های پذیرفته شده تجارت آزاد بین‌الملل انجام گیرد، اشاره کرد. آمریکا در چند سال اخیر با ایجاد

1. aggressive unilateralism

جنگ تعرفه‌ای تلاش داشته موانع تعرفه‌ای برای شرکای تجاری خود ایجاد نموده و از این رو وضعیت اقتصاد خود را تقویت نماید. برای مثال، شرایط یاد شده را می‌توان در مبادلات اقتصادی میان آمریکا با چین، اتحادیه اروپا، مکزیک، کانادا و سایر کشورها شاهد بود. (محتشم دولتشاهی، ۱۳۹۰: ص ۹۵)

در راستای «پروژه قرن جدید آمریکا»^۱ از مهم‌ترین مأموریت‌ها برای قدرت آمریکا، دفاع از سرزمین اصلی و رفع تهدیدهای عمده علیه ایالات متحده آمریکا بوده است. از آنجایی که بر اساس دکترین مونروئه^۲، آمریکای جنوبی حیط خلوت ایالات متحده آمریکا محسوب می‌گردد و از سوی دیگر منطقه غرب آسیا، عمق استراتژیک برای آمریکا به حساب می‌آید، رفع تهدید ونزوئلا و ایران در راستای دفاع از سرزمین اصلی ایالات متحده آمریکا در دستورالعمل دولت‌های آمریکا پس از جنگ سرد قرار گرفت. تحریم‌های ایالات متحده آمریکا علیه ایران و ونزوئلا در دوره ترامپ شدت بیشتری یافت (طباطبایی، ۱۳۸۱).

تفکر اقتصادی ترامپ بر مبنای رویکرد مرکانتیلیستی است که بر مبنای آن همگرایی اقتصادی تضعیف و رد شده و یکجانبه‌گرایی اقتصادی تقویت می‌گردد. ترامپ با این توجیه که افزایش همگرایی آمریکا با قدرت‌های اقتصادی و تجاری سبب تضعیف اقتصادی آمریکا می‌شود، به مخالفت با چارچوب‌های حاکم در نظام بین‌الملل پرداخت. بر مبنای این دیدگاه ترامپ به مقابله با توافقنامه جهانی تغییر اقلیم پاریس، برهم زدن موافقت‌نامه‌های تجاری منطقه‌ای (از جمله نفتا)، وضع تعرفه‌های سنگین بر واردات فولاد، آلومینیوم و خودرو و خروج از توافق هسته‌ای چندجانبه با ایران، ابعادی جدیدی از رفتارهای یکجانبه‌گرایانه تجاری در بازارهای بین‌المللی ارایه کرد.

یکجانبه‌گرایی ایالات متحده آمریکا در پی تأمین منافع مردم آمریکا است؛ از این رو، بدیهی می‌نماید که این مسأله ابعاد حقوق بین‌الملل، اقتصاد بین‌الملل و روابط بین‌المللی را در پی داشته باشد و تهدیدی برای امنیت جهانی نظیر شرایط

1. Project for a New American Century

2. Monroe Doctrine

زیست محیطی جهانی، کسب و کار جهانی، ایجاد جنگ تجاری جهانی و رکود جهانی باشد. (رضوی، ۱۳۹۸: ص ۱۹۱) نظام مرکانتلیستی رویکردی در اقتصاد سیاسی بین‌الملل است که دستور کار رفتار اقتصادی کشورهای اروپای غربی بین قرن پانزده تا اواخر قرن هجده میلادی بود. در این دوره تأمین امنیت بسیار هزینه‌بردار (ایجاد و تجهیز نیروهای نظامی و ناوگان دریایی) بود، به همین دلیل کلید دستیابی به قدرت را در دستیابی به ثروت می‌دانستند. (نمازی، ۱۳۹۵: ص ۵۰) از همین جا رابطه در هم تنیده و متقابلی بین قدرت و ثروت در اقتصاد مرکانتلیستی ایجاد شد. دولت‌های اروپایی مرکانتلیستی در پی تولید ثروت از طریق تجارت، به وسیله افزایش صادرات و محدود کردن واردات بودند. در اندیشه مرکانتلیستی واردات و ذخیره طلا و نقره جایگاه ویژه‌ای داشت. رویکرد مرکانتلیستی با تأکید بر بازی با حاصل جمع جبری صفر، سیاست موازنه بازرگانی مثبت به نفع کشور خودی و در مقابل تضعیف مالی کشورهای مقابل، ممنوعیت ورود کالای ساخته‌شده، صدور مواد خام و مهاجرت نیروهای خارج در مقابل تأکید بر صدور کالای ساخته‌شده، ورود مواد خام و فراهم کردن زمینه برای جذب نیروهای متخصص به داخل کشور و اشتغال داخلی تأکید می‌کردند. (Balaam & Veseth, 2004 : 60) مهم‌ترین مبنای اقتصادی مرکانتلیسم در قرن شانزده، ادغام مراکز قدرت منطقه‌ای دوره فئودالی توسط دولت - ملت‌های بزرگ و رقابتی بود. دیگر عوامل مهمی که در این امر دخالت داشتند، عبارت بودند از شکل‌گیری مستعمرات در خارج از اروپا، رشد تجارت و صنایع این قاره در قیاس با کشاورزی آن، افزایش حجم و گستره تجارت و افزایش استفاده از نظام‌های بولی فلزی به ویژه طلا و نقره در قیاس با مبادلات پایاپای.

یکی از روش‌هایی که در رویکرد مرکانتلیسم‌ها وجود دارد، استفاده از تحریم برای رسیدن اهداف اقتصادی، سیاسی و ... می‌باشد که در این زمینه می‌توان به تحریم‌های یا اقتصادی هستند یا غیراقتصادی اشاره نمود. تحریم‌های نظامی (استفاده از نیروهای نظامی)، سیاسی یا دیپلماتیک (فراخواندن نمایندگان دیپلماتیک، صادر نکردن ویزا برای مقامات دولت تحریم شده در یک سازمان

بین‌المللی، مخالفت با پیشنهاد کشور تحریم شونده یا قطع روابط یا تحریم مقامات کشور تحریم شونده)، فرهنگی (محدودیت برای شرکت در گردهمایی‌ها یا رویدادهای فرهنگی ورزشی و میزبانی وقایع مهم بین‌المللی همچون برگزاری مسابقات جام جهانی، المپیک و...) در دسته تحریم‌های غیراقتصادی هستند. (Ilieva & et al. 2018: p 202) تحریم‌های اقتصادی که در جهت توقف عمدی یا تهدید روابط معمول تجاری و مالی یک کشور است خود به دو دسته تجاری و مالی تقسیم می‌شوند. در تحریم‌های تجاری ممنوعیت و محدودیت در زمینه صادرات و واردات اعمال می‌شود در حالی که در تحریم‌های مالی، تحریم‌کننده از انجام معاملات، نقل و انتقالات پول و سرمایه‌گذاری خودداری می‌کند و با استفاده از نفوذ خود در مؤسسه‌های مالی بین‌المللی از هرگونه همکاری فنی، سرمایه‌گذاری رسمی و انعقاد قراردادهای وام جلوگیری می‌کند. شدیدترین شکل تحریم‌های مالی، انسداد یا مصادره دارایی‌های کشور تحریم شونده یا رهبران آنها است. در حالی که هدف تحریم‌های مالی دولت و مقامات حکومتی است، تحریم‌های تجاری بر طبقه متوسط جامعه و اقشار کم درآمد فشار وارد می‌کند. (آقایی و همکاران، ۱۳۹۷: ص ۵۱ و ۱۰۰: Nephew, 2017) در دهه‌های اخیر تحریم‌های اقتصادی محبوب‌تر از تحریم‌های غیراقتصادی شده است. در این ارتباط تحریم‌های نفتی یکی از تحریم‌های اقتصادی محسوب می‌گردد.

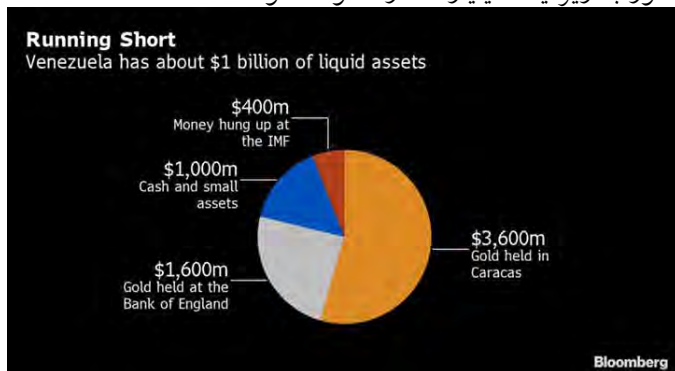
۱-۱. مروری بر وضعیت اقتصاد ونزوئلا

اقتصاد ونزوئلا در سال ۲۰۲۰ وارد هفتمین سال رکود اقتصادی گردیده است. رشد اقتصادی این کشور برای شش سال متوالی منفی بوده است. روند سقوط آزاد اقتصاد این کشور که از ۲۰۱۳ آغاز شده است کماکان ادامه خواهد داشت به طوری که رشد اقتصادی این کشور در سال ۲۰۱۹ منفی ۳۵ درصد بوده که این رقم پایین‌ترین رشد اقتصادی جهان طی پنجاه سال گذشته است. دلیل اصلی این امر مربوط به کاهش صادرات نفت ونزوئلا مربوط می‌شود که سهمی معادل ۹۰ درصد از درآمدهای ارزی دولت را تأمین می‌نماید. اقتصاد این کشور در مقایسه با سال ۲۰۱۳ حدود ۶۵ درصد کوچک‌تر شده است. صندوق بین‌المللی پول، سال اقتصادی

سختی را در مقایسه با سایر کشورهای این منطقه با توجه به نرخ بیکاری فراتر از ۴۴ درصد پیش‌بینی نمود. (گزارش ماهانه صندوق بین‌المللی پول، ۲۰۲۰) به دنبال تحریم اعمالی از سوی آمریکا، با کمبودهای گسترده کالاهای مصرفی و دارو، کاهش ذخایر بین‌المللی بانک مرکزی، تورم از ۲۰۰۰٪ فراتر رفت. دولت ونزوئلا برای تأمین نیازهای اساسی غذایی و کالاهای مصرفی خود بر واردات متکی است. دستمزد واقعی خانوار در مقایسه با سال گذشته ۷۵ درصد علی‌رغم افزایش دستمزد توسط دولت، کاهش یافته بود. سیاست بانک مرکزی در مورد کاهش عرضه پول (افزایش نرخ ذخیره) به کاهش پایدار تورم کمک نمی‌کند. این در حالی است که ونزوئلا در سال‌های ۱۹۷۰ تا ۱۹۸۵ ثروتمندترین کشور در آمریکای جنوبی بوده است. تحریم‌های آمریکا علیه ونزوئلا سرمایه‌گذاران خارجی را از سرمایه‌گذاری در این کشور باز می‌دارد. امکان بازپرداخت بدهی‌های عمومی برای سرمایه‌گذاری‌های عمومی با توجه به عدم توانایی مالی که بیشتر ناشی از تحریم ایالات متحده آمریکا است، اندک می‌باشد. شرکت‌ها در این کشور دسترسی محدود برای تأمین مالی دارند. (گزارش بانک جهانی، ۲۰۲۰) مازاد حساب جاری با کاهش فروش نفت، که از زمان تشدید تحریم‌های ایالات متحده در اوایل سال ۲۰۱۹ با توجه به روند نزولی صادرات غیرنفتی افت قابل ملاحظه‌ای را تجربه نموده است. کسری واردات در مواجهه با کاهش تقاضا، به معنای آن است که تراز تجاری همچنان مازاد باقی بماند. این مازاد، همراه با حواله‌های خارج از کشور، به دلیل ضعف بخش گردشگری و هزینه خدمات مهندسی نفت، کسری خدمات را جبران می‌کند. لازم به ذکر است که مهم‌ترین فعالیت‌های غیرنفتی در این کشور کشاورزی، دامپروری، صنایع مربوط ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات، تجهیزات حمل و نقل، مصالح ساختمانی، تجهیزات پزشکی، داروسازی، مواد شیمیایی، آهن و فولاد است. مازاد حساب جاری و ورود سرمایه خارجی جدید، برای جبران یا بازپرداخت بدهی‌های این کشور کافی نخواهد بود. (گزارش صندوق بین‌المللی پول، ۲۰۲۰)

همانطور که در نمودار ۱ مشاهده می‌گردد، ذخایر بین‌المللی ونزوئلا با توجه به تحریم‌های اقتصادی به حداقل میزان خود طی ۳۰ سال گذشته رسیده و وجوه

نقد این کشور به زیر یک میلیارد دلار سقوط نموده است.

نمودار ۱. دارایی‌های ونزوئلا بر اساس تفکیک آن

منبع: سایت بلومبرگ

بانک مرکزی ونزوئلا در حال حاضر حدود ۸۰۰ میلیون دلار پول نقد و ۲۰۰ میلیون دلار سایر دارایی‌های نقدی دیگر دارد، در حالی که این کشور حدود ۷۳ تن طلا دارد. در نمودار ۲ روند ذخایر خارجی مشاهده می‌گردد. همانطور که ملاحظه می‌شود، ذخایر تجاری این کشور از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹ افت شدیدی را تجربه نموده است. با تحریم‌های گسترده ایالات متحده علیه ونزوئلا، این کشور از بازارهای بین‌المللی سرمایه جدا شده و در نتیجه کمبود پول نقد، توانایی دولت این کشور برای تأمین برنامه‌های یارانه غذا و واردات کالاهای اساسی را تهدید می‌کند. (گزارش روزانه سایت تحلیلی بلومبرگ، ۲۰۱۹)

نمودار ۲. روند ذخایر خارجی ونزوئلا در سال‌های مختلف

۱-۱-۱. سیاست‌های دولت ونزوئلا برای بهبود وضعیت اقتصاد

برنامه دولت ونزوئلا در قبال بحران اقتصادی، افزایش کنترل دولت بر اقتصاد و محدودیت بخش خصوصی بود. دولت این کشور صلاحیت تولید و توزیع کالاهای اساسی را به ارتش و کمیته حزب سوسیالیست داده است. دولت ونزوئلا از سال ۲۰۰۳ کنترل‌های سخت ارزی را حفظ کرده است. دولت نتوانسته است سازوکارهای خود را برای توزیع دلار به بخش خصوصی حفظ کند، تا حدودی به دلیل اینکه برای پرداخت اوراق بهادار خارجی خود نیاز به جلوگیری از برخی از ذخایر ارزی دارد. در نتیجه کنترل قیمت و ارز، صنایع محلی تلاش کرده‌اند ورودی‌های تولیدی لازم را برای حفظ عملکرد خود یا فروش کالاها با سود در بازار محلی خریداری کنند. سیاست‌های پولی انبساطی و کنترل ارز، فرصت‌هایی برای ایجاد فساد فراهم کرده است. (گزارش سایت تحلیلی استاتیستا، ۲۰۲۰) در نمودار ۳ رشد اقتصادی کشور ونزوئلا در دوره فعلی در مقایسه با دولت مادرو مشاهده می‌گردد.

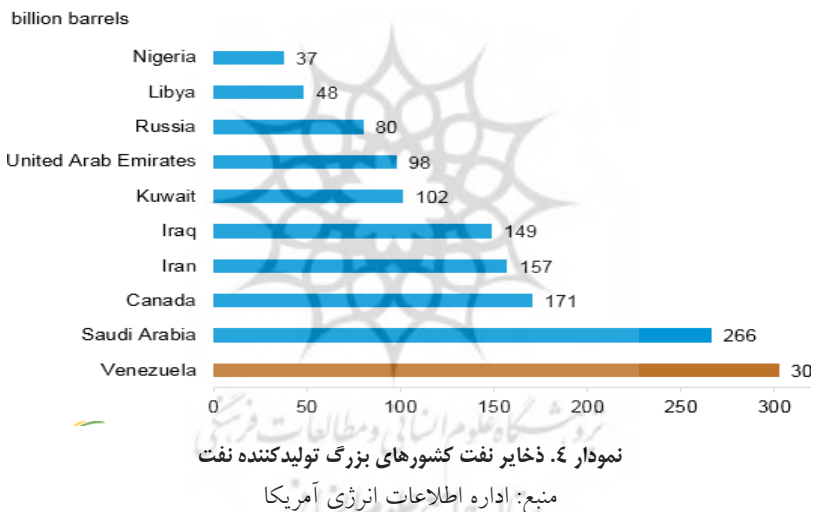
نمودار ۳. مقایسه رشد اقتصادی دوره ریاست جمهوری چاوز با دوره مادرو

منبع: سایت استاتیستا

۱-۱-۲. وضعیت نفت و گاز ونزوئلا

ونزوئلا، یکی از اعضای بنیانگذار سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) و یکی از تولیدکنندگان مهم در بازار جهانی نفت است. این کشور در میان ۱۵ کشور تولیدکننده برتر نفت و فرآورده‌های نفتی در سال ۲۰۱۷ می‌باشد. اما تولید این

کشور با توجه به افت قیمت نفت خام از اواسط سال ۲۰۱۴ به طور قابل توجهی کاهش یافته است. ونزوئلا دارای بزرگترین ذخایر نفتی جهان است این در صورتی است که تولید نفت خام این کشور به طور مداوم کاهش می‌یابد. تولید نفت خام تحت تاثیر مشکلات مالی و تحریم‌های اعمالی آمریکا در بخش نفت و گاز این کشور، کاهش قابل ملاحظه‌ای را تجربه نموده است. این کشور دارای ذخایر نفتی اثبات شده حدود ۳۰۲ میلیارد بشکه در ژانویه ۲۰۱۸ می‌باشد که بر این اساس بزرگترین دارنده ذخایر نفت در جهان می‌باشد. (گزارش اداره اطلاعات انرژی آمریکا، ۲۰۱۹) بیشتر ذخایر اثبات شده نفت این کشور از نفت خام سنگین تشکیل می‌شود. در نمودار ۴ میزان ذخایر نفت تولیدکنندگان ملاحظه می‌گردد.

شرکت دولتی نفت ونزوئلا^۱ در حال فعالیت و سرمایه‌گذاری مشترک با شرکت‌های خارجی است. شرکای بزرگ سرمایه‌گذاری مشترک عبارتند از: شورون، شرکت ملی چین، انی، استات اویل، توتال و رزنت.

تولید نفت خام ونزوئلا توسط شرکت دولتی این کشور و شرکای آن در ماه مه سال ۲۰۲۰ به دلیل کاهش قیمت نفت، مشکلات فنی، قطعی برق و تحریم‌های

1. PdVSA

آمریکا علیه دولت مادرو به ۴۷۰ هزار بشکه در روز کاهش یافت. در ماه آوریل شاهد کاهش تولید نفت خام به میزان ۶۲۰ هزار بشکه در روز بود. در نمودار ۵ تأثیر تحریم اعمالی ایالات متحده بر روی تولید نفت ونزوئلا مشاهده می‌گردد.

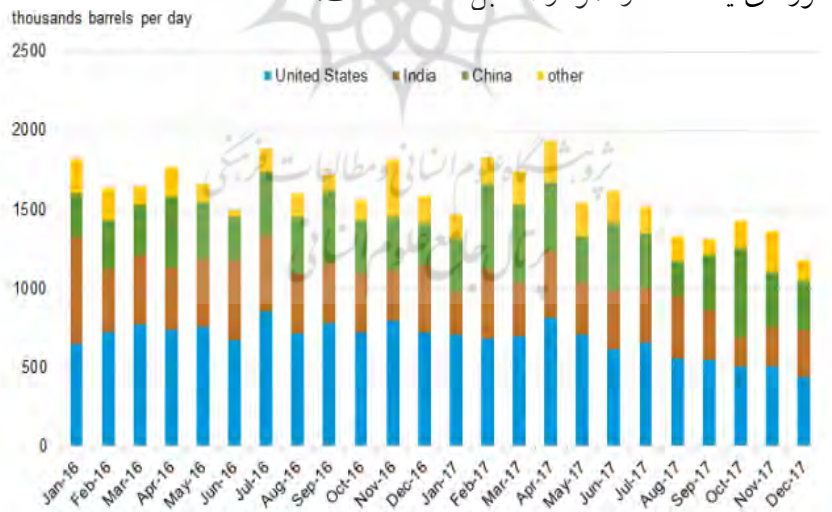

نمودار ۵. تأثیر تحریم آمریکا بر تولید نفت ونزوئلا و ایران

منبع: موسسه تحلیلی پلاتس

۱. مشتریان نفتی ونزوئلا

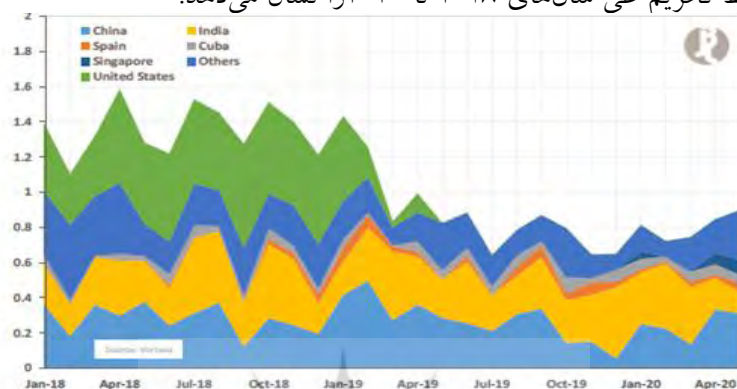
مشتریان اصلی ونزوئلا قبل از تشدید تحریم‌های نفتی از سوی ایالات متحده، کشورهای چین، هند و آمریکا بوده است. روند صادرات نفت ونزوئلا به کشورهای یاد شده در نمودار ۶ قابل مشاهده است.

نمودار ۶. روند صادرات نفت ونزوئلا به تفکیک مقاصد

منبع: اداره اطلاعات انرژی آمریکا

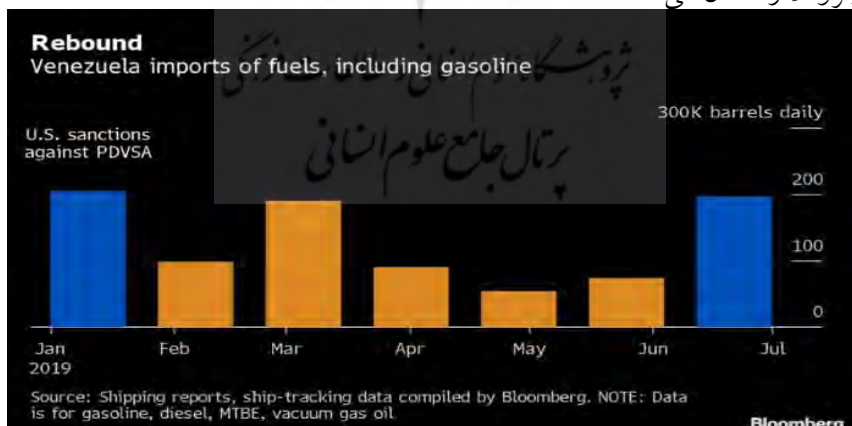
این در صورتی است که پس از تحریم‌های اعمالی از سوی آمریکا، صادرات نفت این کشور به شدت افت نموده و حتی بازار آمریکا که یکی از بازارهای اصلی صادراتی آن بوده، از دست رفته است. نمودار ۷ روند صادرات نفت ونزوئلا در شرایط تحریم طی سال‌های ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۰ را نشان می‌دهد.

نمودار ۷. صادرات نفت ونزوئلا به کشورهای مختلف پس از تحریم‌های آمریکا

منبع: گزارش جی بی سی

صادرات نفت ونزوئلا به دنبال تحریم به پایین‌ترین سطح خود طی ۱۷ سال گذشته رسیده است. مشتریان جدید ونزوئلا از ماه آوریل ۲۰۱۹، کشورهای نظیر مالزی و آفریقای جنوبی بوده است. نمودار ۸ میزان واردات فرآورده‌های نفتی ونزوئلا را نشان می‌دهد.

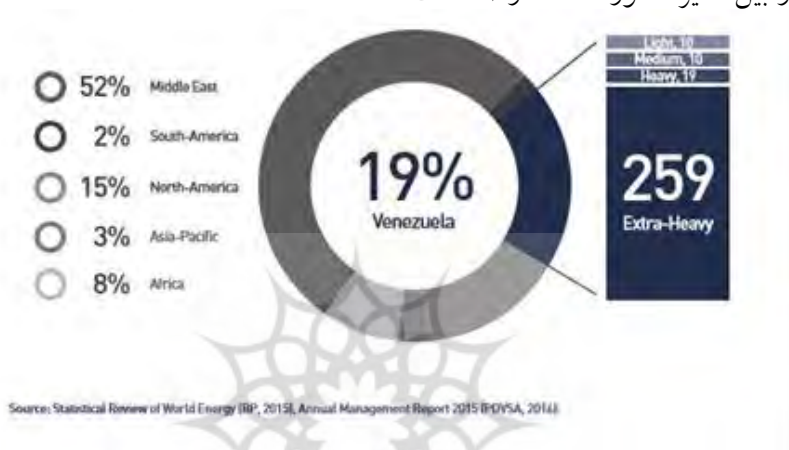

نمودار ۸. واردات فرآورده‌های نفتی ونزوئلا

منبع: بلومبرگ، ۲۰۱۹

۲. انواع نفت‌خام‌های ونزوئلا

ونزوئلا هشت نوع نفت‌خام مختلف تولید می‌کند، اما بیشتر نفت‌خام‌های آن سنگین و ترش می‌باشند. برخی از نفت‌خام‌های سنگین آن با نفت‌خام سبک سایر کشورها نظیر نیجریه مخلوط می‌گردد. (گزارش مروری اطلاعات انرژی جهان، ۲۰۱۵) همان‌طور که در شکل ۱ مشاهده می‌گردد سهم تولید نفت سنگین ونزوئلا در بین سایر کشورها، ۱۹ درصد است.

شکل ۱. مقایسه میزان نفت سنگین ونزوئلا با سایر کشورهای جهان

منبع: گزارش مروری اطلاعات انرژی جهان، ۲۰۱۵

مهمترین نفت‌خام‌های تولیدی این کشور بر اساس ویژگی‌ها و مشتریان آن‌ها بر

اساس جدول ۱ عبارتند از:

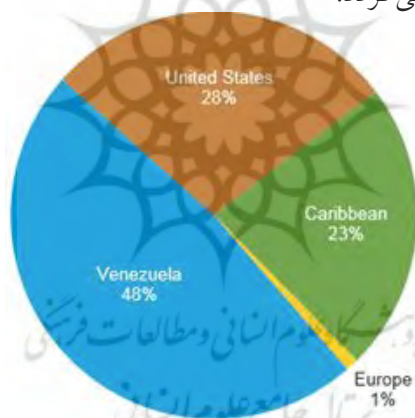
جدول ۱. ویژگی‌های نفت‌خام ونزوئلا

ردیف	نام نفت‌خام	درجه API	درصد گوگرد	محل مصرف
۱	سانتا باربارا	۳۹/۳	۰/۴۸	داخل ونزوئلا
۲	مخلوط هاماکا	۲۶	۱/۵۵	صادرات
۳	موناگاس	۱۸	۳/۳۴	داخل ونزوئلا
۴	مسا	۲۹/۱	۱/۰۸	صادرات (آمریکا)
۵	بسکان	۱۰/۷	۵/۲	صادرات (چین)
۶	مری	۱۵/۹	۲/۷	صادرات (چین و آمریکا)

منبع: اداره اطلاعات انرژی آمریکا (۲۰۱۸)

۳. وضعیت پالایشگاه‌های ونزوئلا

ظرفیت اسمی پالایشی ونزوئلا در سال ۲۰۱۷، حدود ۲/۷ میلیون بشکه در روز بوده که پالایشگاه‌های آن در ایالات متحده، کارائیب، اروپا و ونزوئلا می‌باشند. با این حال، ظرفیت عملیاتی پالایشی با توجه به مشکلات تأسیساتی پالایشگاه‌های آن در داخل این کشور به میزان قابل توجهی پایین بوده و در سطح ۱/۸ میلیون بشکه در روز بود و در ابتدای سال ۲۰۱۸ با نرخ بسیار پایین ۲۰ درصد فعالیت می‌نمودند. ظرفیت اسمی پالایش نفت خام این کشور در سال ۲۰۱۷ حدود ۱/۳ میلیون بشکه در روز بود که توسط شرکت دولتی آن پالایش می‌گردیده است. این در صورتی است که ظرفیت پالایش واقعی این کشور در اوایل سال ۲۰۱۸ کمتر از نیمی از ظرفیت اسمی آن حدود ۶۲۶ هزار بشکه در روز بود. (گزارش اداره اطلاعات انرژی آمریکا، ۲۰۱۸) در شکل ۲ میزان ظرفیت پالایشی ونزوئلا در مناطق مختلف مشاهده می‌گردد.

شکل ۲. میزان ظرفیت پالایشی ونزوئلا در مناطق مختلف

منبع: گزارش اداره اطلاعات انرژی آمریکا، ۲۰۱۸

این در صورتی است که در ماه ابتدایی سال ۲۰۲۰ شرکت نفت ونزوئلا دو پالایشگاه عملیاتی خود، پالایشگاه‌های Amuay و Cardon را در ونزوئلا تعطیل کرده و امکانات آن‌ها را در مرکز پالایش پاراگوئا را بسته است. به دلیل خرابی‌های متعدد و عدم وجود فرآوری نفت خام، پالایشگاه Amuay با ظرفیت حدود ۶۴۵ هزار بشکه در روز، به طور کامل تعطیل شد. همچنین، شرکت نفت دولتی ونزوئلا

بر آن است تا واحد FCC پالایشگاه Cardon با ظرفیت ۹۰ هزار بشکه در روز را با ۶۰۰ متریک تن کاتالیزور وارداتی راه اندازی کند. (گزارش ماهانه پلاتس، ۲۰۲۰) فعالیت واحد FCC این پالایشگاه به دلیل کمبود کاتالیزور و مشکلاتی که در واحد خدمات صنعتی پالایشگاه وجود داشت، از ماه آوریل سال ۲۰۱۹ متوقف شده است. بنابراین، یکی از مسایل مهم حوزه پالایشی ونزوئلا، تعمیرات و نگهداری پالایشگاه‌های این کشور می‌باشد که این امر نیاز به قطعات و تجهیزات دارد. در این ارتباط با توجه به تحریم‌های اعمالی توسط آمریکا امکان تهیه این تجهیزات فراهم نبوده است، به همین دلیل، ونزوئلا برای ترمیم پالایشگاه‌های دولتی این کشور و تکمیل فرآورده‌های نفتی مورد نیاز خود از کشور ایران درخواست کمک نموده است.

در این راستا، کشور ایران در حال تحویل تجهیزات بخش‌های پالایشگاهی، کاتالیزور و تکنسین‌ها برای ترمیم مجتمع CRP می‌باشد. در صورتی که شرکت PdV موفق به ترمیم پالایشگاه‌های یاد شده و واحدهای مرتبط با آن باشد، می‌تواند کسری فرآورده‌های نفتی که موجب رشد ناآرامی در این کشور گردیده بود، را به طور قابل توجهی کاهش دهد. تحریم‌های نفتی مشترک ایران و ونزوئلا توسط ایالات متحده علاوه بر روابط تاریخی این دو کشور در اوپک، سبب همکاری کشورهای ایران و ونزوئلا در راستای همپوشانی فناوری است. (گزارش ماهانه پلاتس، ۲۰۲۰) در جدول ۲ ظرفیت و پالایشگاه‌های مختلف این کشور مشاهده می‌گردد.

جدول ۲. ظرفیت و پالایشگاه‌های مختلف کشور ونزوئلا

محل پالایشگاه	ظرفیت اسمی	ظرفیت عملیاتی	سهام شرکت دولتی از ظرفیت اسمی
ونزوئلا	۱,۳۰۳,۸۰۰	۶۲۵,۸۰۰	۱,۳۰۳,۸۰۰
ایالات متحده آمریکا	۷۴۹,۰۰۰	۷۴۹,۰۰۰	۷۴۹,۰۰۰
حوزه کارائیب	۶۴۰,۰۰۰	۳۰۵,۰۰۰	۶۰۴,۰۰۰
اروپا	۸۴,۰۰۰	۸۴,۰۰۰	۳۸,۰۰۰
جمع	۲,۷۷۶,۸۰۰	۱,۷۶۳,۸۰۰	۲,۶۹۴,۸۰۰

منبع: گزارش خلاصه وضعیت صنعت نفت ونزوئلا اداره اطلاعات آمریکا

۲-۱. مروری بر وضعیت نفت ایران

جمهوری اسلامی ایران هم به دلیل موقعیت ژئوپلیتیک، ژئواستراتژیک و ژئواکونومیک و هم به عنوان یکی از بزرگترین دارندگان ذخایر هیدروکربوری جهان دارای اهمیت است. نزدیکی به بازارهای مصرف اروپایی از طریق خشکی در مقایسه با سایر کشورهای غرب آسیا و همچنین امکان دسترسی به آب‌های آزاد در مقایسه با کشورهای آسیای میانه و قفقاز، از نقاط قوت کشور ایران محسوب می‌شود. علاوه بر این، ساختار با ثبات سیاسی و اجتماعی در منطقه، نیروی انسانی متخصص و نیز سطح بالای دانش عمومی و تخصصی در کشور، از مزیت‌های سرمایه‌گذاری در ایران به حساب می‌آید. (ابراهیمی، ۱۳۹۰) سهم عمده درآمد‌های ارزی حاصل از صادرات نفت در بودجه کشور، وابستگی بخش‌های تولیدی به انرژی ارزان و بسیاری نمونه‌های دیگر نشان‌دهنده جایگاه سوخت‌های هیدروکربنی در اقتصاد ملی یک کشور است. (Stevens, 2000 : 100) ایران با داشتن ۱۶۰/۱۲ میلیارد بشکه ذخیره قابل استحصال هیدروکربور مایع و همچنین ۳۳/۳۳ تریلیون مترمکعب ذخیره قابل استحصال گاز طبیعی در سال ۱۳۹۶، یکی از عمده‌ترین کشورهای تأمین‌کننده انرژی جهان است.

جدول ۳. مقایسه شاخص‌های مهم بخش نفت در سالهای ۱۳۸۳ و ۱۳۹۷

شرح	واحد	سال ۱۳۸۳	سال ۱۳۹۷
ذخیره قابل استحصال هیدروکربور مایع	میلیارد بشکه	۱۳۷,۴۵	۱۶۰,۱۲
ذخیره قابل استحصال گاز طبیعی	تریلیون متر مکعب	۲۶,۶۲	۳۳,۳۳

منبع: گزارش نفت و توسعه، روابط عمومی شرکت ملی نفت ایران (۱۳۹۷)

همانطور که در جدول ۳ نیز مشاهده می‌شود ذخایر قابل استحصال هیدروکربور مایع و گاز طبیعی در سال ۱۳۹۷ نسبت به سال ۱۳۸۳ به ترتیب نزدیک به ۱۶,۵٪ و ۲۵,۲٪ افزایش یافته که این امر به طور مستقیم ناشی از اکتشافات جدید و همچنین بازنگری‌های انجام شده ناشی از مطالعات جدید مخازن نفت و گاز می‌باشد.

همچنین، با وجود تحریم‌های اقتصادی و بین‌المللی، همانطور که در نمودار ۹

مشاهده می‌گردد، این شرکت توانسته تقریباً سطح تولید نفت خام را حفظ نموده و به اهداف صادراتی خود دست یابد. علاوه بر این، شرکت ملی نفت ایران با تکیه بر توانمندی‌های داخلی، اقدام به توسعه میادین گازی، به ویژه در میادین مشترک نموده که این مهم منجر افزایش تولید گاز غنی در سال ۱۳۹۶ گردیده است.

نمودار ۹. میزان تولید نفت خام ایران از سال ۱۹۷۵ تا ۲۰۱۹

منبع سایت : tradingeconomics.com

چهل سال تحریم ایران که شامل توقیف اموال و دارایی‌های ایران توسط آمریکا به دنبال جریان گروگان‌گیری سفارت آمریکا، قانون تحریم ایران و لیبی (ILSA) معروف به «قانون داماتو»، تحریم‌های مربوط به ادعای حمایت ایران از تروریسم (ISA)، تحریم‌های سازمان ملل بر اساس قطعنامه‌های متعدد شورای امنیت و بازگشت تحریم‌های اولیه و ثانویه پس از خروج آمریکا از برجام بوده است، به تدریج فروش نفت ایران را دشوار کرد. گفتنی است، تحریم‌های اعمال‌شده از ابتدای انقلاب اسلامی محتوای یکسان نداشته‌اند؛ تحریم‌های ابتدایی بیشتر بر توقیف دارایی‌ها و درآمدهای حاصل از فروش نفت ایران متمرکز بود و در مرحله بعد تحریم‌ها متوجه سرمایه‌گذاری شرکت‌های خارجی (آمریکایی و غیرآمریکایی) شد، ولی از سال ۲۰۱۱ و با سخت‌تر شدن شرایط، سیاست‌گذاران تحریم، بر جلوگیری از فروش نفت ایران تمرکز کرده با تحریم‌های هدفمند فروش نفت

ایران را دچار اختلال کردند. در پی توافق ایران با گروه کشورهای ۵+۱ در سال ۲۰۱۶ (برجام)، حجم فروش نفت خام ایران روند صعودی گرفت؛ ولی پس از خروج ایالات متحده از این توافق دوباره فروش نفت ایران کاهش یافت و اکنون به میزان پیش از برجام بازگشته است. عملکرد صادرات نفت خام در سال ۱۳۸۳ حدود ۲۴۲۱ هزار بشکه در روز بوده که این میزان تحت شرایط خاص بازارهای جهانی انرژی در سال‌های ۹۴-۱۳۹۱ با کاهش شدیدی روبرو بود. مهم‌ترین بازارهای نفت خام ایران را می‌توان به سه گروه اصلی تقسیم نمود: بازار آسیا، مدیترانه و شمال غرب اروپا. مهم‌ترین بازار مشتریان آسیایی ایران عبارت هستند از چین، هند و کره جنوبی. کشورهای یونان، اسپانیا، ترکیه و ایتالیا از مشتریان بازار مدیترانه کشور ایران می‌باشند.

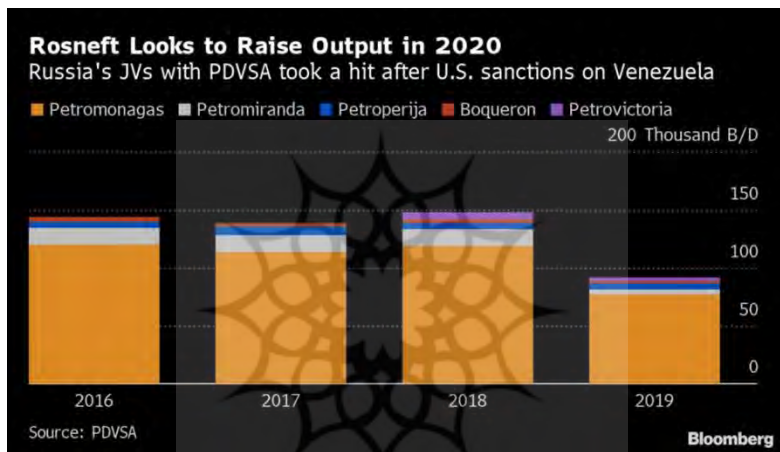
د. راهبردهای ونزوئلا برای مقابله با تحریم‌های نفتی

کاهش قیمت نفت از اواخر سال ۲۰۱۳ بحران اقتصادی ونزوئلا را تشدید کرده است و حجم نقدینگی اندک، موجب شد که برخی از شرکت‌های بین‌المللی به ویژه شرکت‌های نفتی آمریکایی و چند ملیتی، عملیات تولید در ونزوئلا را کاهش دهند یا متوقف کنند. عدم اطمینان موجود در بازار و جریان ضعیف پول شرکت دولتی، باعث کاهش سرمایه‌گذاری در بخش نفت و در نتیجه کاهش تولید نفت این کشور شده است.

سرمایه‌گذاری‌های چین در صنعت نفت ونزوئلا با هدف افزایش تولید روزانه ۱۲۰ هزار بشکه در روز در این کشور گسترش یافته است که ۴۹ درصد متعلق به شرکت ملی نفت چین و ۵۱ درصد آن توسط شرکت دولتی نفت ونزوئلا است. این سرمایه‌گذاری موجب افزایش صادرات نفت فوق‌العاده سنگین مری به بازارهای آسیا می‌شود. این در حالی است که واشنگتن بارها پکن و مسکو را تهدید کرده است که روابط نزدیک خود با دولت مادورو را متوقف کنند. (گزارش ماهانه پلاتس، ۲۰۲۰)

۱. تقویت ارتباط با کشورهای چین و روسیه

آمریکا شرکت بازوی تجاری رزنفت از زیرمجموعه‌های شرکت نفت دولتی روسیه در ژنو را به دلیل ارتباط تجاری با ونزوئلا و حمایت از بخش نفتی این کشور با پنهان کردن محموله‌های صادراتی و بر عهده داشتن بیش از نیمی از صادرات نفتی این کشور را تحریم کرد. همین امر باعث ایجاد واکنش‌هایی در بازار و افزایش تقاضا برای نفت خام ترش خاورمیانه شده است. نمودار ۱۰ میزان مشارکت شرکت رزنفت روسیه در تولید نفت ونزوئلا در شرایط تحریم نشان می‌دهد.

نمودار ۱۰. میزان مشارکت شرکت رزنفت روسیه در تولید نفت ونزوئلا در شرایط تحریم

منبع: بلومبرگ، ۲۰۲۰

تولید نفت خام در میدان Orinoco Belt ونزوئلا، به علت فقدان رقیق کننده‌ها و مشکلات فنی در سیستم پمپاژ، از ماه مارس سال ۲۰۲۰ به طور مرتب کاهش یافته و به ۳۴ درصد از ظرفیت اصلی آن رسیده است.

به علاوه، دولت ونزوئلا در بازپرداخت بدهی‌های اصلی وثیقه‌های اوراق بهادار و شبه حاکمیتی آن از اواخر سال ۲۰۱۷ تا سپتامبر سال ۲۰۱۹ طلبکاران خصوصی را به منظور دریافت بدهی‌ها و نقد کردن اوراق آنها به بانک توسعه

بین‌المللی^۱ معرفی می‌نمود. در شرایط کنونی با توجه به تشدید تحریم‌ها، دولت ونزوئلا مذاکرات با طلبکاران برای بازپرداخت بدهی از کانال کشورهای روسیه و چین آغاز کرده است. بر این اساس دولت ونزوئلا درصدد است تا از وزارت خزانه داری ایالات متحده سال ۲۰۲۰ برای ارایه دارایی‌های شرکت Citgo واقع در آمریکا - که متعلق به شرکت دولتی ونزوئلا - به عنوان وثیقه برای اوراق قرضه شرکت ونزوئلایی برای پرداخت بدهی‌های آن استفاده می‌شود، مجوز به دست آورد. بنابراین به نظر می‌رسد یکی از تنها مکانیسم‌های تأمین مالی دولت مادورو معاملات وام برای نفت با چین و روسیه از طریق اعتبارات شرکت مذکور است. لازم به ذکر است شرکت رزنفت روسیه در قبال سرمایه‌گذاری‌های مشترک خود با شرکت دولتی نفت ونزوئلا، محموله‌های نفتی را دریافت و سپس آ را به پالایشگاه‌های خود صادر می‌نماید که این برداشت نفت توسط شرکت روسی مذکور، مشمول تحریم‌ها و مجازات‌های ایالات متحده نیست.

۲. صادرات نفت با استفاده از پرچم سایر کشورها در نفتکش‌ها

با وجود ذخایر گسترده نفت در ونزوئلا، تشدید تحریم‌های نفتی و مالی این کشور در دوره ریاست جمهوری ترامپ، موجب شد تا دست اندرکاران نفتی آن نظیر برخی از کاپیتان‌های کشتی و کارفرمایان برای مقابله با تحریم‌های اعمالی از طریق سیستم آفلاین کشتی یا نفتکش‌ها، نفت این کشور را انتقال دهند. کاپیتان کشتی از پرچم سایر کشورها نظیر لیبریا به جای ونزوئلا به منظور جلوگیری از برخوردهای آمریکا و همچنین در معرض خطر قرار گرفتن کشتی‌ها استفاده می‌نماید. لازم به ذکر است که بر اساس پیمان دریایی سازمان ملل متحد، کشتی‌های بیش از ۳۰۰ تن از سال ۲۰۰۴ لازم است که از آنچه که به عنوان یک سیستم شناسایی اتوماتیک شناخته می‌شود، برای جلوگیری از برخورد و کمک به نجات در صورت ریختن یا تصادف در دریا استفاده کنند. سواحل مالت در حال تبدیل شدن به محلی است برای انتقال کشتی به کشتی و نیز برای پنهان کردن روسیه از تهیه مواد شیمیایی است که صنعت ونزوئلا به شدت به آن برای رقیق

کردن نفت خام سنگین خود، نیاز دارد.

۳. استفاده از ظرفیت کشور ایران برای مقابله با تحریم‌ها

کشور ونزوئلا به دو صورت از ظرفیت خدمات نفت کشور ایران برای مقابله با تحریم‌های آمریکا استفاده می‌کند. اول از ظرفیت فنی و خدمات کشور ایران برای انجام عملیات تعمیرات و نگهداری پالایشگاه‌های خود استفاده نموده تا از این طریق کمبود فرآورده‌های نفتی را جبران نماید. دوم با توجه به کسری فرآورده‌های نفتی در کوتاه‌مدت تا زمان انجام تعمیرات فرآورده‌های نفتی مورد نیاز واردات خود را از کشور ایران انجام دهد. در این ارتباط نفتکش‌های ایرانی به صورت آشکار با پرچم ایران با هدف تأمین سوخت مورد نیاز ونزوئلا اسفندماه ۱۳۹۸ از ایران حرکت و پس از عبور از مناطق استراتژیک که تحت نظارت آمریکا و متحدانش نظیر خلیج فارس، دریای عمان، دریای سرخ، دریای مدیترانه، اقیانوس اطلس و دریای کارائیب و همچنین آبراه‌های بین‌المللی هرمز، باب‌المندب، کانال سوئز و جبل الطارق در ابتدای خرداد ۱۳۹۹ در سواحل ونزوئلا پهلو گرفتند. این اقدام در پاسخ به نیاز ایران برای صادرات و نیاز ونزوئلا به واردات فوری سوخت انجام شد، صرف نظر از مزایای اقتصادی آن، حائز پیامدهای مثبت سیاسی برای ایران و ونزوئلا نیز بود. هر دو کشور تحت فشارهای تحریمی ایالات متحده قرار دارند و این اقدام تا اندازه بسیاری کفه ترازو را به نفع دولت مادورو و به زیان گروه اپوزیسیون مورد حمایت آمریکا سنگین کرد. همچنین، فارغ از همکاری سیاسی و امنیتی در سطح عالی میان تهران و کاراکاس حضور نفتکش‌های ایرانی از شدت بحران انسانی ناشی از تحریم و کمبود سوخت که زمینه ساز بحران انسانی در شرایط کرونایی بود، خواهد کاست که در صورت توجه می‌تواند روایت سازی بسیار مؤثری را به نفع جمهوری اسلامی در حوزه کمک‌های بشردوستانه فراهم آورد که این امر به طور قطع منجر به ارتقای توان بازدارندگی جمهوری اسلامی خواهد شد.

۴. خصوصی سازی صنعت نفت ونزوئلا راهی برای مقابله با تحریم‌ها

کمیته‌ای از سوی دولت جهت بررسی ساختار بندی مجدد شرکت دولتی نفت ونزوئلا^۱ شکل گرفته که درصدد بررسی لغو کنترل دولت بر تمامی فعالیت‌های این شرکت بوده و خواستار سرمایه خصوصی ملی و بین المللی جهت گسترش تجارت نفتی ونزوئلا شده است. از آنجا که ونزوئلا دیگر نقشی استراتژیک در بازار نفت ندارد، تلاش دارد تا تولید نفت را از میزان فعلی که ۶۱۸ هزار بشکه در روز است، در کوتاه ترین زمان ممکن به ۲ میلیون بشکه در روز برساند. ونزوئلا با تعدیل سیاست‌های اقتصادی خود درصدد خصوصی سازی وسیع در تولید نفت و گاز، پالایشگاه‌ها و بازار داخلی بوده و از این طریق کنترل دولت در صنعت نفت کشور و بازار کاهش دهد. حذف ملی سازی از تمامی فرایندها یک تغییر اساسی در محوریت این مدل اقتصادی می باشد که توسط دولت نیکولاس مادورو حمایت شده است. احتمالاً خصوصی سازی این صنعت حتی از پیشنهاد مخالفان سیاسی برای برداشتن مادورو از قدرت، تهاجمی تر است.

آمریکا تحریم‌هایی را علیه بازوی تجاری شرکت رزنفت که مقر آن در ژنو است، اعمال کرد. این شرکت به دلایل حمایت از بخش نفتی ونزوئلا به وسیله ادامه دادوستد با شرکت ملی نفت ونزوئلا که در قبل تحریم شده، پنهان کردن محموله‌ها و اداره کردن بیش از نیمی از صادرات نفت ونزوئلا تحریم شده است. عرضه نفت در بازار فراوان است و با اینکه این حرکت، اقدامی جدی است اما بازار جهانی باثبات باقی خواهد ماند.

۵. استفاده از ارزهای دیجیتال در فروش نفت

دولت ونزوئلا برای مقابله با تحریم‌های مالی و بانکی، از ظرفیت ارز دیجیتال استفاده نمود. با توجه به فناوری بلاک چین، امکان پنهان نمودن تراکنش‌ها را برای ارزهای دیجیتال، از طریق برنامه نویسی هدفمند، فراهم می سازد. یکی از ارزهای دیجیتال که در سال ۲۰۱۸ طراحی گردید، ارز پترو بود. این ارز دارای پشتیبان یک بشکه نفت ونزوئلا بود. ارز پترو در اولین پیش فروش خود توانسته است ۵

میلیارد دلار از طریق ۱۸۶۰۰۰ خرید تایید شده، جذب سرمایه کند (گزارش رویترز، ۱ دسامبر ۲۰۱۷).

راهبردهای مقابله با تحریم توسط ایران

۱. تشکیل سازمان کشورهای تحریمی

بر اساس تحریم‌های اعمالی علیه برخی از کشورها نظیر ونزوئلا، ایران، روسیه، چین و ... این کشورها می‌توانند با ایجاد اتحادیه ای روابط اقتصادی چندجانبه بین یکدیگر را تسهیل نمایند. گفتنی است این اتحادیه باید به گونه‌ای تشکیل شود که منافع همه کشورهای عضو مد نظر قرار گیرد. به عنوان مثال روسیه با استفاده از خط لوله صادرات نفت را به چین انجام داده و از این طریق تحریم‌های نفتی را بی‌اثر نموده و همچنین، همکاری مشترک شرکت دولتی رزنفت روسیه نیز با شرکت نفت ونزوئلا و کمک به صادرات نفت ونزوئلا و کاهش اثرات تحریمی آن از نمونه‌های موفق همکاری دوجانبه بین کشورهای تحریم شده است که می‌تواند مقدمه‌ای بر همکاری‌های چندجانبه باشد. البته این نکته حائز اهمیت است که هر کدام از این کشورها در چندین حوزه مزیت دارند، از این رو می‌توانند در تأمین نیاز سایر کشورهای تحریمی تأثیرگذار باشند.

۲. بلندینگ (مخلوط کردن) نفت

نوع نفت خام هر کشور بر اساس مشخصات فنی و نیز نمونه‌برداری از نفت هر نفتکش و مسیر حمل آن‌ها به سمت پالایشگاه‌ها (با توجه به اینکه خوراک هر پالایشگاه متناسب با نفت خام معین می‌باشد) قابل شناسایی است. از این رو یکی از راه‌های مقابله با تحریم‌های نفتی می‌تواند مخلوط کردن نفت خام به منظور تغییر مشخصات فنی نفت خام می‌باشد. بر این مبنا چند نوع نفت خام با یکدیگر ترکیب گردیده و نفت خام با مشخصات فنی جدید که قابل شناسایی نیست، تولید می‌گردد.

۳. سرمایه‌گذاری در پروژه‌های خارجی و خرید پالایشگاه خارج از کشور

در راستای گسترش بازار نفت و بی اثر نمودن تحریم، ساخت یا خرید پالایشگاه‌های جدید در کشورهای خریدار نفت از اهمیت به سزایی برخوردار است. با سرمایه‌گذاری انجام شده توسط کشور تولیدکننده در این زمینه، از خام‌فروشی نفت جلوگیری شده و علاوه بر فروش نفت می‌توان فرآورده‌های نفتی را نیز با هزینه کمتر به کشورهای متقاضی فروخت به عبارت دیگر زنجیره فروش نفت را در کشور متقاضی نفت ایجاد کرده و سبب وابستگی آن کشور به فرآورده‌های نفت ایران می‌گردد.

۴. استفاده از ظرفیت همسایگان منطقه‌ای و کشورهای بزرگ هم‌سو

استفاده از ظرفیت سرمایه‌گذاری‌های پیشین در حوزه نفت و گاز نظیر خط لوله صادرات گاز به ترکیه، عراق، پاکستان و ... در راستای کم اثر نمودن تحریم‌ها با توجه به بلندمدت بودن قرارداد و سرمایه‌گذاری و هزینه نسبتاً بالای ایجاد زیرساخت‌های خط لوله گاز یا نفت، با اهمیت است. به عنوان مثال قرارداد صادرات گاز ایران به عراق علی‌رغم تحریم آمریکا با توجه به موارد ذکر شده، مشمول تحریم نگردیده است.

۵. ورود بخش غیردولتی کشور در بازاریابی نفت خام

بخش غیردولتی به دلیل توانایی در ارتباط با بخش خصوصی سایر دولت‌ها و چابکی در دور زدن تحریم‌ها و داشتن انگیزه برای کسب سود و امکان عبور از حصار تحریم با کمترین هزینه نظارتی از سوی نهاد تحریم کننده بهتر از بخش دولتی می‌تواند تجارت نفت را در شرایط تحریمی مدیریت نماید.

بررسی واکنش ایالات متحده آمریکا به واردات و نزوئلا از کشور ایران

با حرکت نفتکش‌های ایرانی تحلیل‌های مختلفی که نقطه تمرکز شمار بالایی از آن‌ها واکنش تند ایالات متحده بود، ارائه شد. اقدام جسورانه ایران در ارسال نفتکش‌ها و عبور دادن آن از آبراه‌های استراتژیک با پرچم برافراشته به نوعی نمایش قدرت ایران تعبیر شد و در شرایطی که ایالات متحده تهران را مورد فشار

حداکثری جهت تغییر رفتار و کاهش جاه‌طلبی‌های منطقه‌ای قرار داده، این بی‌واکنشی بسیار معنادار به نظر می‌آید. حرکت نفتکش‌های ایرانی در ابتدای اسفندماه و پیش از اپیدمی کرونا بوده و در نتیجه نمی‌توان دلیل بی‌واکنشی را «شرایط بحرانی» در داخل آمریکا دانست. از سوی دیگر، آمریکا به عنوان قدرت هژمون باید توان تصمیم، واکنش و اقدام در چند حوزه و موضوع مختلف را دارا باشد؛ در واقع یک هژمون تلاش دارد در همه پرونده‌های بین‌المللی ایفای نقش فعال کند و اگر به دلیل فشارهای داخلی حاضر به پرداخت هزینه‌های هژمونی خود نباشد و پرونده‌ها را اولویت بندی کند به نوعی با کاهش نقش و جایگاه هژمونیک خود روبرو شده است، در غیر این صورت یک قدرت مدعی هژمون همچون آمریکا نمی‌تواند به کنشگری بازیگر معارض، آن هم در آمریکای لاتین که به نوعی حیاط خلوت آمریکا محسوب می‌شود، واکنش نشان ندهد. تقلیل چرایی بی‌واکنشی آمریکا به بحران کرونا مسیر تحلیل را به بیراهه خواهد کشاند. از زمره دلایل احتمالی «بی‌واکنشی» ایالات متحده می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. تمایل کم ترامپ به درگیری با ایران در فضای نزدیک به انتخابات ریاست جمهوری
 ۲. شرایط ناشی از بحران همه‌گیری کرونا
 ۳. تلاش برای ایجاد اجماع بین‌المللی علیه ایران به دلیل نقض تحریم‌های بین‌المللی علیه ونزوئلا
 ۴. گسترش شکاف میان آمریکا و چین و همچنین آمریکا و اتحادیه اروپا
 ۵. مدیریت تنش با ایران هم‌زمان با تلاش صهیونیست‌ها برای الحاق کرانه باختری به رژیم صهیونیستی
 ۶. مدیریت تنش با ایران برای پیشبرد تحریم‌های تسلیحاتی در اکتبر ۲۰۲۰ در شورای امنیت.
- علی‌رغم دلایل برشمرده، نمی‌توان پذیرفت که واشنگتن هزینه ورود جمهوری اسلامی به عنوان کشور تحریم شده از سوی آمریکا به اقیانوس اطلس -

حیاط خلوت آمریکا- و کمک به ونزوئلا و احتمالاً کوبا که مورد خصم ایالات متحده هستند را به جان بخرد و چشم روی این موضوع ببندد؛ زیرا این اقدام می تواند موجب گسترش اقدامات متهورانه در آمریکای لاتین و دیگر مناطق گردد و همچنان این سؤال به قوت خود باقی است که چرا آمریکا اجازه ورود کشتی های ایرانی به آب های کارائیب را داد درحالی که به سادگی می توانست اجازه خروج آن را از تنگه باب المندب، تنگه هرمز و کانال سوئز ندهد.

۳. تهدیدات و نقاط ضعف تجارت نفت کشورهای ایران و ونزوئلا با لحاظ شرایط تحریمی

۳-۱. تهدیدات و نقاط ضعف تجارت نفت کشور ایران

۳-۱-۱. عدم تعامل مناسب با کشورهای همسایه

از آنجایی که کشورهای تولید کننده همسایه از لحاظ مشخصات فنی رقیب ایران در بازار نفت هستند و به دنبال سهم بازار بیشتر هستند و اختلافات در مورد مسائل سیاسی فیمابین و عدم اجرای سیاست هماهنگ در کنترل بازار و تنظیم عرضه با توجه به گسترش نفت شیل آمریکا و وجود مازاد عرضه نفت از دیپلماسی ضعیف انرژی کشور می باشد. همکاری سیاسی بهتر با کشورهای همسایه که نیازمند واردات فراورده های نفتی از ایران هستند همانند افغانستان، ارمنستان، کردستان و پیشنهاد به سرمایه گذاران کشورها جهت مشارکت در ایران که این امر نیاز به تمایل سیاسی طرفین دارد و در این راستا لازم است مراحل عملیاتی شدن کار به صورت جدی بازنگری شده و سرعت عمل در اخذ مجوزها لازم است.

۳-۱-۲. گسترش استفاده از نفت خام شیرین و کم سولفور به جای نفت خام ترش

مسائل زیست محیطی و ترغیب کشورها در استفاده بیشتر از انرژی های کمتر آلاینده ها مثل گاز و انرژی های تجدید پذیر که منجر به کاهش تمایل به استفاده از سوخت های فسیلی به خصوص نفت خام های ترش و فراورده های نفتی

با درجه سولفور بالا شده است. البته سیستم پالایشی در بسیاری از کشورها متوسط بوده که خود عامل کمتر استفاده کردن از نفت خام‌های سنگین و ترش خواهد بود. بخشی از نفت تولیدی کشور ایران نیز در زمره نفت خام ترش طبقه‌بندی می‌گردد. این در صورتی است که بیشتر نفت تولید کشور ونزوئلا از نوع سنگین و ترش است و از آنجا که این مسئله با قوانین زیست محیطی از سازمان‌های بین‌المللی نظیر سازمان دربانوردی آی ام او^۱ مبنی بر عدم استفاده از نفت کوره با درجه سولفور بالا در سوخت کشتی می‌تواند محدودیت جدی برای بازارهای فعلی و آینده ونزوئلا ایجاد نماید.

۳-۱-۳. استفاده از ظرفیت دیپلماسی انرژی با تأکید بر کشورهای تحریمی

بخش خصوصی با داشتن ظرفیت‌های گسترده‌ای نظیر امکانات مناسب و همچنین عدم شمول در حوزه محدودیت‌های بخش دولتی، می‌تواند تاثیر بسزایی در مقابله با تحریم‌های نفتی داشته باشد. در شرایط تحریمی فعلی، عدم استفاده از ظرفیت‌های بخش خصوصی و قابلیت‌های انعطافی آن، موجب خسارات قابل توجهی شد که عمدتاً به دلیل ضعف همکاری مجموعه وزارت نفت با وزارت امور خارجه (سفارتخانه‌ها) است؛ لذا به منظور بهبود این شرایط و در جهت فعال نمودن بخش خصوصی، همکاری و ایجاد روابط بهتری در این زمینه مورد نیاز است. با توجه به نیاز فرآورده‌های نفتی از جانب ونزوئلا و تجربه صادرات بنزین به این کشور یکی از راه‌ها می‌تواند پالایش بیشتر در داخل و فروش به آن کشور در قالب همکاری دو جانبه باشد.

البته وضعیت اقتصادی و تولیدی جغرافیایی و همسایگان ایران با ونزوئلا قابل قیاس نمی‌باشد؛ زیرا در حال حاضر بر اساس ارزش حرارتی صادراتی غیرنفتی، فرآورده‌های نفتی و گاز ایران، علی‌رغم تحریم، می‌توان گفت ایران چهارمین کشور صادر کننده نفت خام محسوب می‌شود و چنانچه بتواند حجم صادرات را تا دو میلیون بشکه در روز برساند، همسطح عربستان به صورت

1. International marine Organization (IMO)

خالص صادرات نفت خواهد داشت.

۳-۱-۴. عدم توسعه صادرات نفت و گاز از طریق خط لوله

انتقال نفت و فرآورده های نفتی از طریق خط لوله با توجه به حجم سرمایه گذاری نسبتاً بالا و مشترک میان چند کشور موجب می شود تا اثر تحریم روی انتقال مواد هیدروکربوری از طریق خط لوله به دلیل گره خوردن منافع چند و اقتصاد چند کشور به انرژی کاهش یافته و از این روش امنیت بازار نفت را افزایش داد. لازم به ذکر است که در چند دهه گذشته فعال سازی ظرفیت خط لوله انتقال نفت، فرآورده های نفتی و گازی در اولویت برنامه دیپلماسی انرژی کشور قرار نداشته است (به جز خط لوله انتقال گاز به عراق). به عنوان نمونه می توان به این مورد اشاره کرد: عدم استفاده از ظرفیت دیپلماسی انرژی در راستای فعال سازی صادرات گاز از طریق خط لوله به پاکستان علی رغم وجود قرارداد بین المللی و انجام تعهدات طرف ایرانی (سرمایه گذاری و انجام پروژه احداث خط لوله تا مرز پاکستان).

در صورتی که فعال سازی شبکه داخلی خط لوله پاکستان می توانست دسترسی صادرات گاز به بازار عظیم هند را فراهم نماید. در مقابل رقبای حوزه گاز کشور، نظیر قطر در حال افزایش سهم بازار گاز از طریق ال ان جی در پاکستان هستند؛ به علاوه عدم استفاده از ظرفیت دیپلماسی انرژی در سال های اخیر موجب شده تا رقبای نفتی و گازی ایران نظیر روسیه، کشور ایران را از کوریدورهای منطقه ای حذف نماید. در این راستا می توان به خطوط لوله روسیه برای صادرات نفت و فرآورده های نفتی به چین و همچنین خطوط لوله گاز به ترکیه و اشاره نمود.

۳-۱-۵. عدم اجاره بخشی از ظرفیت پالایشی در کشورهای مصرف کننده بزرگ

مذاکره جهت ایجاد پالایشگاه های بزرگ به خصوص در کشور چین با توجه به حجم بالای مصرف به منظور اجاره نمودن بخشی از ظرفیت پالایشی آنها که بتوانند محصول را به طور مشترک به فروش برسانند. در این خصوص بخش

خصوصی چینی و شرکت‌های معرفی شده از طرف ایرانی به صورت محرمانه می‌تواند این کار را مدیریت و انجام دهند و مشکل تحریم نیز برای فروش فرآورده نخواهند داشت. یک راهکار دیگر می‌تواند احداث پالایشگاه‌های خصوصی در داخل و حمایت‌هایی از طریق اجرای پروژه توسط شرکت‌های خارجی EPC و یا مالکین آن که در حال حاضر تمایل زیادی به این کار از طرف چینی‌ها وجود دارد که بازگشت سرمایه از طریق فروش محصول باز پرداخت گردد.

۳-۱-۶. راهکار مقابله با تحریم نفتکش

از آنجا که نفت خام دارای مشخصات فنی است و از این رو نفت صادراتی قابل ردیابی است. یکی از راه‌های عدم شناسایی نفت خام، مخلوط کردن نفت خام با سایر نفت خام‌ها می‌باشد که از این طریق مشخصات فنی آن نیز تغییر می‌کند که این امر دارای هزینه است. با توجه به رصد آن‌ها، صاحبان کشتی تمایل به بارگیری از حوزه‌های نفتی و بنادر ایران نداشته و لذا قراردادهای بلندمدت با مشاوره با شرکت‌های تراستی متعلق به شرکت‌های تانکری برای حمل به کشور چین که آمریکا کمتر بتواند به آن‌ها فشار وارد کند، یکی از راهکارهای قابل بررسی است. در این صورت حتی ممکن است شرکت یا شخصی اقدام به خرید کشتی یا سرمایه‌گذاری کرده و با قرارداد بلندمدت از بازگشت سرمایه‌اش نیز مطمئن خواهد بود و فعالیت در مسیر ایران و چین در یک دوره طولانی را خواهد پذیرفت.

۴. تهدیدات و نقاط ضعف تجارت نفت ونزوئلا

۱. اقتصاد نفتی

ب- مشخصات فنی نفت ونزوئلا به عنوان نفت سنگین

با توجه به توضیحات بخش‌های قبل در خصوص نفت خام ونزوئلا، بیشتر نفت خام‌های تولیدی از نوع نفت خام‌های فوق سنگین است. همچنین، پالایشگاه‌ها بر اساس مشخصات فنی نفت خام طراحی گردیده و بیشتر آن‌ها بر اساس نفت خام

با درجه متوسط طراحی شده‌اند. نفت تولیدی این کشور بیشتر فوق سنگین بوده و برای فروش آن‌ها نیاز به مخلوط با نفت خام سبک می‌باشد که این امر از نقاط ضعف فروش نفت این کشور به شمار می‌رود.

۲. وابستگی ونزوئلا به بازار آمریکا

آمریکا از عمده خریداران نفت ونزوئلا بود که بعد از اعمال تحریم‌ها واردات از این کشور را متوقف نمود و جایگزین آمریکا برای این نفت خام پالایشگاه‌هایی هستند که درجه پیچیدگی آن‌ها بالا باشد و فقط کشورهای چین و هند قادر خواهند بود نفت خام آن را با سایر نفت‌های سبک مخلوط و اقدام به پالایش نمایند که این کشورها در شرایط تحریمی با توجه به هزینه بسیار بالا، تمایل به این کار ندارند. بر خلاف ایران، همسایگان ونزوئلا محدودتر بوده و امکانات و موقعیت صادراتی که ایران برای فروش فرآورده و سایر محصولاتش دارا می‌باشد، ونزوئلا ندارد.

۳. نیاز شدید ونزوئلا به تجهیزات و نیروی متخصص در حوزه صنعت نفت

ونزوئلا در بخش‌های بالادست و پایین دست نفت، وابستگی شدید به شرکت‌های خارجی از لحاظ تأمین نیروی انسانی متخصص و تجهیزات در راستای تولید نفت و فرآورده‌های مورد نیاز این کشور دارد. مشکل تأمین تجهیزات و نیروی کار متخصص در حوزه نفت نیز از دیگر تهدیدهای آن می‌باشد.

جمع بندی و نتیجه گیری

با توجه به وابستگی اقتصاد ایران و ونزوئلا به درآمدهای نفتی و تشدید تحریم‌های اعمالی از سوی آمریکا علیه دو کشور در سال‌های اخیر، شناسایی راهبردهای ضد تحریمی برای فروش نفت امری ضروری و حیاتی است. در این پژوهش برخی از مهم‌ترین راهبردها و سیاست‌های مقابله با تحریم که از سوی دو کشور می‌تواند اعمال شود، با رویکرد مقایسه‌ای ذکر شده است. در عرصه سیاسی تشکیل سازمان کشورهای تحریم‌شده یکی از راهبردهای مقابله با تحریم‌هاست. در واقع «اجماع‌سازی» می‌تواند آثار و تبعات تحریم‌ها، فشارها و

اقدامات آمریکا علیه جمهوری اسلامی و به تبع آن دیگر کشورهای تحریم شده کاهش دهد. بر این مبنا ارتباط بین کشورهای تحریم شده یکی از بهترین راهبردها برای مقابله با تحریم ها بوده که همه طرفین از آن منتفع می شوند. تحریم تنها فروش نفت را دچار اختلال نکرده است بلکه عوارض دیگری نیز داشته است از آن جمله کمبود فراورده های نفتی که برای مقابله با آن (همانند کمبود بنزین) در ونزوئلا که ناشی از تحریم قطعات و تجهیزات پالایشگاهی در این کشور بود. ارتباط با کشورهای تحریم شده و قدرت های بزرگ همانند ایران، روسیه و چین توانست راهگشا باشد. ونزوئلا توانست کمبود بنزین خود را از ایران دریافت کند و قطعات و تجهیزات پالایشگاهی را از این سه کشور دریافت کند تا به این طریق از توقف تولید نفت جلوگیری نماید.

از سوی دیگر، با توجه به تحریم شرکت های دولتی نفت ونزوئلا و ایران، خصوصی سازی این شرکت ها می تواند یکی از راه های مقابله با تحریم ها باشد. سرمایه گذاری در پروژه های خارجی و خرید پالایشگاه خارج از کشور و استفاده از پیمان های پولی دو یا چند جانبه و ارزهای رمز نهاد از راهبردهایی هستند که خبرگان صنعت نفت برای فروش نفت خام ایران ارایه کرده اند. یکی دیگر از عوارض تحریم های اعمالی آمریکا در حمل نفت ونزوئلا است، که در خصوص راهبرد مقابله با تحریم حمل نفت با نفتکش، می توان با اقدام به خرید کشتی و سرمایه گذاری و نیز با قرارداد بلندمدت از بازگشت سرمایه اش نیز مطمئن خواهد بود. این در صورتی است که برای حل مسئله محدودیت در حمل و انتقال از طریق نفتکش ها در میان مدت خط لوله انتقال نفت و فراورده های نفتی می تواند راهبرد قابل تامل باشد.

نتایج پژوهش همچنین نشان می دهد با توجه به تحریم های هوشمند فعلی باید در عرصه فنی از راهبردهای سوآپ و تاپ آپ نفت، بلندینگ نفت، ساخت پالایشگاه های کوچک و پتروپالایشگاه در کشورهای تحریم شده، ساخت مخازن ذخیره سازی در داخل و خارج از کشور، بورس نفت داخل کشور و پروژه های توسعه ای کشور توسط شرکت های خارجی با بهره مندی از درآمدهای نفتی برای

مقابله با تحریم استفاده کنیم. از سوی دیگر بهرمندی از ظرفیت همسایگان منطقه‌ای و کشورهای بزرگ همسو، تجارت متقابل و تهاثر نفت نیز یکی از راه‌های مقابله با تحریم‌هاست. در عین حال ارتقای توانمندی‌های فناورانه برای کاهش وابستگی به شرکت‌های بین‌المللی یکی دیگر از راهبردهای میان‌مدت در تقابل با عمر و دوام تحریم است. در یک نگاه کلی می‌توان این راهبردهای اخیر را با هم ترکیب نمود و به این طریق به مقابله با تحریم‌ها پرداخت. به عنوان مثال می‌تواند با بلندینگ نفت خام و تغییر مشخصات آن در کنار بهره‌مندی از ظرفیت سایر کشورها و قدرت‌های همسو برای فروش آن به مقابله با تحریم‌ها پرداخت. تجربه موفق همکاری روسیه و ونزوئلا در این زمینه نشان داد که این امر امکان پذیر است. همچنین ترکیب راهبرد تجارت متقابل نفت با راهبرد همکاری با کشورهای بزرگ همسو مانند روسیه و چین، برای تجارت متقابل نفت در برابر کالاهای اساسی کشور مانند غلات و ابزارآلات صنعتی یا خدمات از طریق شرکت‌های کشور خریدار نفت مثل پروژه‌های راه‌سازی و عمرانی در داخل کشور، قابل استفاده است. ترکیب راهبرد ساخت یا خرید مخازن ذخیره‌سازی در خارج از کشور با راهبرد تجارت متقابل که هزینه خرید یا ساخت مخازن را می‌توان از طریق تحویل و تأمین نفت به صورت بلندمدت پرداخت، از نظر عملیاتی قابل اجرا خواهد بود.

منابع

- آقایی، مجید. رضاقلی‌زاده، مهدی. محمدرضایی، مجید. ۱۳۹۷. بررسی تأثیر تحریم‌های اقتصادی و تجاری بر روابط تجاری ایران و کشورهای شریک عمده تجاری. فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی، ۸ (۲۸). صص ۴۹-۶۹.
- ابراهیمی، محسن. ۱۳۹۰. تخمین الگوی عرضه نفت‌خام ایران. نشریه مطالعات اقتصاد انرژی. ۸ (۲۹). صص ۱۱۳-۱۳۷.
- بالام، دیوید. وست، مایکل. ۱۳۹۲. درآمدی بر اقتصاد سیاسی بین‌الملل. ترجمه ساعی، احمد و سیفی، عبدالمجید. تهران: قومس.
- پلانوی، جک سی. روی، آلتون. ۱۳۷۵. فرهنگ روابط بین‌الملل. ترجمه پستا، حسن. تهران: فرهنگ معاصر.
- رضوی، سید عبدالله صادقی شاهدانی، مهدی. ۱۳۹۸. تأثیر سیاست‌های انرژی آمریکا بر قیمت نفت خام. فصلنامه پژوهش‌های سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی انرژی. ۵ (۳). صص ۱۸۳-۲۱۱.
- رضوی، سیدعبداله. بیات، محمدباقر. ۱۳۹۸. درس‌های تجارت نفت و گاز جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر راهبردهای تجارت نفت و گاز روسیه در دوران تحریم. فصلنامه علمی پژوهشی راهبرد اقتصادی. ۸ (۲۹). صص ۱۱۱-۱۵۴.
- طباطبایی، سید محمد (۱۳۸۱)، سیاست خارجی ایالات متحده آمریکا: از امپریالیسم قاره‌ای (دکترین مونروئه) تا امپریالیسم جهانی (دکترین ترومن)، فصلنامه مطالعات بسیج، ۵ (۱۷)، صص ۹۵-۵۱.
- عامری گلستانی، حامد. شجاعی، بهروز. ۱۳۹۶. مقایسه رویکرد یکجانبه‌گرایی و چندجانبه‌گرایی ایالات متحده در قبال پرونده هسته‌ای ایران. فصلنامه تحقیقات سیاسی بین‌المللی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرضا. ۳۱. صص ۱۶۹-۱۹۸.
- محتشم‌دولت‌شاهی، طهماسب. ۱۳۹۰. مبانی علم اقتصاد: اقتصاد خرد، اقتصاد کلان. تهران: خجسته.
- نمازی، حسین. ۱۳۹۵. نظام‌های اقتصادی. تهران: شرکت سهامی انتشار.
- Balaam, D. N. & Veseth, M. (2004), Introduction to International Political Economy, Taylor & Francis, New York : 3rd Edition
- Bhagwati, J. 1992. Aggressive Unilateralism. In: Giersch H. (eds) Money, Trade, and Competition. A Publication of the Egon-Sohmen-Foundation. Springer, Berlin, Heidelberg
- Ilieva, J, Dashtevski, A & Kokotovic, F. 2018. ECONOMIC SANCTIONS IN

- INTERNATIONAL LAW. UTMS Journal of Economics. 9 (2). pp 201–211.
- Olton, R & Plano, J. C. (1969), The international relations dictionary, New York: Holt: Rinehart & Winston : First Edition
- Jana Ilieva, Aleksandar Dashtevski, Filip Kokotovic. 2018. ECONOMIC SANCTIONS IN INTERNATIONAL LAW. UTMS Journal of Economics. 9 (2). pp 201–211.
- Mosashvili, G. & Levan N. 2020. Do Economic Sanctions Work? Case Study of the U.S. Sanctions against Venezuela, Law and Humanities Junior Scholars Workshop at the University of California, Los Angeles Los Angeles, CA, United States.
- Nephew, R (2017), The Art of Sanctions: A View from the Field (Center on Global Energy Policy Series), Columbia : Colombia University Press.
- Rodríguez, F. 2019. Sanctions and the venezuelan economy: what the data say, Latam Economics Viewpoint, Torino Economics, New York.
- Stevens, P (2000), The Economics of Energy, London: Chatham House.

سایت‌های مورد استفاده

- تحلیل روزانه بازارنفت، (سپتامبر ۲۰۱۹) برگرفته از سایت بلومبرگ
<https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2019-08-07/trump-s-hollow-new-venezuela-sanctions>
- تحلیل روزانه بازارنفت، (ژوئن 20۲۰) برگرفته از سایت سرویس انرژی جی بی سی
<http://Jbc energy service.com>
- تحلیل ماهانه قیمت نفت خام در بازارهای مختلف، (ژوئن، ۲۰۱۸) برگرفته از سایت اداره اطلاعات انرژی آمریکا
<https://www.eia.gov/international/analysis/country/VEN>
- روابط عمومی شرکت ملی نفت ایران، (بهمن ۱۳۹۷) <https://www.nioc.ir>
- گزارش تحلیلی، (ژوئن ۲۰۲۰) برگرفته از سایت اقتصادی ایستاتیسنا
<https://www.statista.com/chart/17366/venezuelan-gdp-from-1990-to-2023/>
- گزارش مروری اطلاعات انرژی جهان، (جولای ۲۰۱۵) برگرفته از سایت
<https://www.iea.org/countries/Venezuela>
- گزارش ماهانه، (ژانویه 2019) از سایت
<https://www.argusmedia.com/en/hubs/venezuela>
- گزارش ماهانه، (ژانویه ۲۰۲۰) از سایت
<https://blogs.platts.com/۱۴/۰۱/۲۰۲۰/maduro-venezuela-oil-sanctions/>